

MÜSLÜMAN COĞRAFYADA KİŞİSEL GELİR DAĞILIMI EŞİTSİZLİĞİ

Adem DOĞAN¹

Özet

Bu çalışmada, Müslüman coğrafyada kişisel gelir dağılımı eşitsizliği incelenmiştir. Çalışmanın amacı, sözkonusu coğrafyada gelir dağılımı eşitsizliği düzeyinin ortaya konulmasıdır. Bu amaç doğrultusunda, İslam İşbirliği Teşkilatı üyesi olan ve veri elde edilebilen 46 ülkenin Gini katsayılarına ve gelirin yüzdelik dilimler itibarıyla dağılımına bakılmıştır. Müslüman coğrafyanın gelirin adaletsiz dağıldığı bir coğrafya manzarası gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Çalışma konusunun Türkçe yazında ilklerden olması çalışmayı önemli kılmaktadır.

Anahtar Sözcükler: , Kişisel Gelir Dağılımı, Gelir Dağılımı Eşitsizliği, Müslüman Coğrafya.

Personal Income Distribution Inequality In The Muslim Geography

Summary

In this study, the inequality of personal income distribution in Muslim geography is examined. The aim of the study is to reveal the level of income inequality in this geography. For this purpose, the Gini coefficients of 46 countries that are members of the Organization of Islamic Cooperation and the distribution of income by percentages are examined. It is concluded that Muslim geography shows a geographical landscape where income is unfairly distributed. The fact that the study is one of the firsts in the Turkish language makes the study important.

Key Words: Personal Income Distribution, Income Distribution Inequality, Muslim Geography.

GİRİŞ

İktisatçılar gelir dağılımını iki farklı biçimde incelemektedir. Birinci olarak, bir ülkede belirli bir dönemde (yılda) üretilen gelirin, üretim faktörleri arasındaki bölüşümü ele alınmaktadır. Fonksiyonel veya birincil gelir dağılımı denilen bu durum üretim faktörlerinin gelirden aldıkları payları yansıtmaktadır. Diğer bir ifadeyle gelirin ücret, rant, faiz ve kâr arasındaki dağılımı sergilenmektedir. Fonksiyonel gelir dağılımı gelirin emek geliri (ücret) ve emek dışı gelir (rant-faiz-kâr) biçimindeki dağılımını yani gelirin farklı sosyal kesimler arasındaki paylaşımını göstermektedir.

İkinci olarak, bir ülkede belirli bir dönemde üretilen gelirin toplam nüfus arasındaki bölüşümü kişisel gelir dağılımı diye nitelendirilmektedir. Kişilerin hangi üretim faktörünü kullanarak üretim sürecine katıldığından bağımsız olarak sadece elde ettikleri gelir açısından incelenmesi kişisel gelir dağılımını vermektedir. Bu dağılım bireysel yahut hane halkı gelirleri hesaplanarak izlenmektedir. Bireyin gelirini nasıl elde ettiğinin değil ne kadar gelir elde ettiğinin önemli olduğu bu dağılım, iktisat literatüründe gelir eşitsizliğinin saptanması için en çok başvurulan verileri sağlamaktadır (Öztürk, E, 2017: 117). İkincil gelir dağılımı da denilen kişisel gelir dağılımında odaklanılan husus, elde edilen gelirin kaynağı değil, miktarıdır. Kişisel gelir dağılımında gelir dağılımındaki eşitsizliğin düzeyi (en yüksek ve en düşük gelir grupları arasındaki farklar) ve eşitsizliğin nedenleri incelenmektedir.

¹ Prof. Dr. Sivas Cumhuriyet Üniversitesi İ.İ.B.F. İktisat Bölümü. ademdogan@cumhuriyet.edu.tr

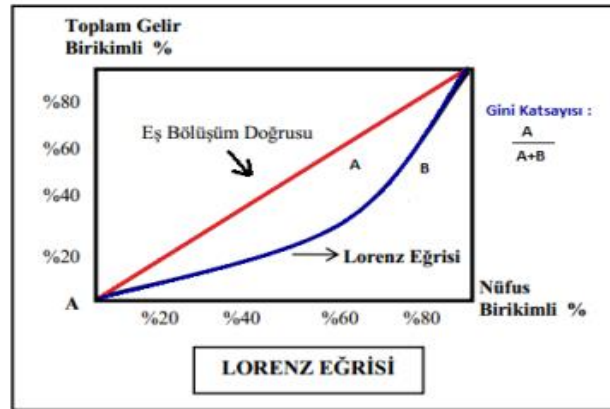
Bu çalışmada müslüman coğrafyada kişisel gelir dağılımı eşitsizliğinin ne düzeyde olduğunun gösterilmesi amaçlanmıştır. Müslüman coğrafyayı temsil etmek üzere İslam İşbirliği Teşkilatı üyesi ülkeler seçilmiştir. İslam İşbirliği Teşkilatı, İslam dünyasının hak ve çıkarlarını korumak ve üye devletler arasında işbirliği ve dayanışmayı güçlendirmek amaçlarıyla 25 Eylül 1969 yılında kurulmuş 57 üyesi bulunan uluslararası bir örgüttür.

Kişisel gelir dağılımı eşitsizliğinin ortaya konulmasında iki temel ölçütten, Gini katsayısı ve yüzdelik dilimler analizinden yararlanılmıştır. Söz konusu her iki ölçüt ile ilgili göstergeler Dünya Bankası (Worldbank) veri tabanından ve İslam İşbirliği Teşkilatı İslam Ülkeleri İstatistik Ekonomik ve Sosyal Araştırma ve Eğitim Merkezi (SESRIC) veri tabanından elde edilmiştir. Bazı ülkeler için her iki göstergenin (Gini Katsayısı ve yüzde paylar) bulunmaması ve ilgili göstergelerin farklı yıllara ait olması çalışmanın kısıtlarını teşkil etmektedir. Çalışmada öncelikle kişisel gelir dağılımı eşitsizliğinin ölçülmesine teorik olarak değinilmiş, daha sonra da ilgili göstergelerden hareketle Müslüman coğrafyada kişisel gelir dağılımı eşitsizliğinin boyutları somutlaştırılmaya çalışılmıştır.

I. KİŞİSEL GELİR DAĞILIMININ ÖLÇÜLMESİ

Kişisel gelir eşitsizliğini ölçmek amacıyla çeşitli ölçme araçları geliştirilmiştir. Lorenz eğrisi, Gini katsayısı, yüzdelik dilimleme yöntemi, değişim aralığı ve değişim katsayısı, gelir eşitsizliğini ölçmek amacıyla kullanılan başlıca ölçme teknikleridir (Öztürk, N, 2017: 48). Ancak, literatürde en yaygın olarak kullanılan araçlar; Lorenz eğrisi ve ondan geliştirilen Gini katsayısı ile yüzdelik dilimleme yöntemidir.

Ülkelerdeki farklı dönemlerdeki gelir dağılımını karşılaştırmanın en uygun ve zekice tasarlanmış aracı Lorenz Eğrisidir (Parkin, 2010: 442). Lorenz Eğrisi, hanehalklarının kümülatif yüzdesine karşılık olarak kümülatif gelir yüzdesini göstermektedir. Amerikalı istatistikçi, Max Otto Lorenz'in 1905 yılında geliştirdiği diyagramın dikey ekseninde toplam gelirin kümülatif yüzdeleri, yatay ekseninde ise bu geliri elde eden fertlerin veya ailelerin kümülatif yüzdeleri yer almaktadır. (Şekil 1). Sonunda yüzde yüze varıldığı için, iki eksenli diyagram kutu diyagramı biçimine girmekte ve kapanmaktadır. Gelirin paylaşımı eşit olarak yapılmışsa, iki köşeyi birleştiren diyagonal doğru olacaktır. Bu herkesin eşit ölçüde pay aldığı tam eşitlik (eş bölüşüm) doğrusudur. Gelir paylaşımında eşitsizlik derecesi arttıkça, tam eşitlik doğrusundan uzaklaşma başlar ve eğri gittikçe çukurlaşır (Ülken, 1993: 309).

Şekil: 1. Temsili Lorenz Eğrisi

Gelirin Lorenz grafiğinde, nüfusun yüzde kaçının gelirin yüzde kaçını elde ettiği gösterilmektedir. Bu amaçla örneğin nüfus 5 eşit parçaya bölünür ve her biri nüfusun yüzde

yirmisini temsil eden bu guruplar en fakirden en zengine doğru en fakir yüzde yirmi, ikinci yüzde yirmi, üçüncü yüzde yirmi, dördüncü yüzde yirmi ve en zengin yüzde yirmi biçiminde sıralanır. Daha sonra her gurubun gelirden aldığı pay hesaplanır (Ünsal, 2010: 600). Tablo 1’de temsili olarak her bir gelir diliminin gelirlerinin yüzdesi sergilenmektedir.

Tablo:1 Hanehalklarının Temsili Gelir Yüzdeleri

Hanehalkları		Gelir	
Yüzde	Kümülatif Yüzde	Yüzde	Kümülatif Yüzde
A- En fakir 20	20	3	3
B- İkinci 20	40	4	7
C- Üçüncü 20	60	16	23
D- Dördüncü 20	80	25	48
E- En zengin 20	100	52	100

A satırı en düşük gelirlili hanehalkı diliminin toplam gelirin %3’ünü aldığını ifade etmektedir. Tablo, keza, hanehalkları ve gelirin kümülatif yüzdeleri de göstermektedir. Mesela, B satırı hanehalklarının en düşük iki diliminin (en düşük %40), toplam gelirin %7’sini aldığına işaret etmektedir.

Gelir dağılımındaki eşitsizliği Lorenz eğrisinin konumuna bakarak değerlendirmek mümkündür. Bir ülkede gelir dağılımında ne kadar çok eşitsizlik varsa, Lorenz eğrisi yatay eksene o kadar yakın diyagonalden (eş bölüşüm doğrusu) o kadar uzak olur. Diğer bir ifadeyle, bir ülkede gelir dağılımındaki eşitsizlik ne kadar az ise, Lorenz eğrisi yatay eksenden o kadar uzak, diyagonale o kadar yakın olur (Ünsal, 2010: 601). Lorenz eğrileri, çeşitli ülkelerin paylaşım durumlarını karşılaştırmak için kullanıldığı gibi, bir ülkenin zaman seyri içinde gelir paylaşımında gösterdiği değişimleri saptamak için de kullanılabilir (Ülken, 1993: 310).

Gelir dağılımındaki eğilimleri görmek için dağılımları çok eşit ve az eşit ölçüde sıralamaya imkân bir ölçüğe ihtiyaç bulunmaktadır. Kusursuz bir ölçük yoktur. İktisatçılarda en çok Gini katsayısı kullanılmaktadır. Bu bağlamda Lorenz eğrisi ile diyagonal alan arasında kalan alanın bu alan ile Lorenz eğrisinin altında kalan alanın toplamına oranına Gini katsayısı (Gini coefficient, G) denir (Parkin vd, 2000: 407). Bu hususu şekil 1 itibarıyla ifade etmek gerekirse, Gini katsayısı, A alanının değerini A ve B alanlarının toplam değerine bölerek ve 100 ile çarpılarak ($G = A / (A+B) * 100$) hesaplanır (Parkin vd, 2000: 407). Eğer bir ülkede gelir tam olarak eşit paylaşılıyorsa şekil 1’deki A alanının değeri ve dolayısıyla Gini katsayısının değeri sıfır (0) olur. Buna karşılık eğer bir ülkede gelirin tümü en zengin yüzde yirmi tarafından elde edilmiş ise, B alanı sıfıra dolayısıyla da Gini katsayısı 1’e (100 ile çarpıldığında 100’e) eşit olur. Katsayının alabileceği bu özel değerler ($G=0$, ve $G=1$ veya 100) birlikte düşünülürse, Gini katsayısının değeri arttıkça gelir dağılımındaki eşitsizliğin de arttığı sonucuna ulaşılır (Ünsal, 2010: 602).

Gelir dağılımındaki eşitsizliği Gini Katsayısı çerçevesinde kolayca değerlendirmek mümkün olmakla birlikte, dönemler arası eşitsizlik tahlillerinde ihtiyatlı olmak, Gini katsayısının bir ülkede nüfusun yüzde yirmilik bölümlerinde zaman içinde meydana gelen değişimleri yansıtmadığını unutmamak gerekmektedir (Ünsal, 2010: 602). Örneğin bir ülkede 2010 ve 2018 yıllarında Gini katsayısı sırasıyla 0,35 ve 0,30 ise, bu ülkede 2010 yılına kıyasla 2018 yılında gelir dağılımının daha eşit hale geldiği sonucuna ulaşılır. Ancak böyle bir değerlendirme nüfusun en fakir yüzde yirmilik bölümü için doğru olmayabilir. Gelir dağılımı genelde iyileşmekle birlikte, nüfusun en fakir yüzde yirmisinin daha fakir hale gelmesi mümkündür.

Kişisel gelir dağılımının yüzdelik dilimler/paylar yöntemiyle ölçülmesinde tüm hanehalkları gelirlerine göre küçükten büyüğe olacak şekilde sıralanmakta ve gelirden aldıkları yüzdelik payların dökümü yapılmaktadır. Bu analiz yönteminde haneler %20-%10-%5-%1, gibi

dilimlere ayrılmaktadır. Böylece toplumun hangi kesiminin yaratılan toplam gelirden ne kadar pay aldığı diğer bir ifadeyle kesimler arası gelir farklılığı tespit edilmektedir (Oğuz, 2017: 24). Örneğin ülke nüfusu en düşük gelir grubundan en yüksek gelir grubuna doğru beş eşit dilime ayrıldığında, en düşük gelir gruplarının % 20'si ile en yüksek gelir gruplarının % 20'sinin milli gelirden aldıkları paylar arasında büyük farkın olması gelir dağılımındaki eşitsizliği göstermektedir (Yücel, 2011: 7). Yüzdeler dilimler/paylar, kişisel gelir dağılımını ölçmede en yaygın olarak kullanılan ve eşitsizlik ölçüleri içinde en açık olanıdır. Bu yöntemde gelirin eşit paylaşımı için her grubun/dilimin gelirden aldığı pay ile toplam nüfustan aldığı pay eşit olmalıdır (Öztürk, N, 2017: 51).

Yukarıda değinilen Lorenz eğrisi ve ondan elde edilen Gini katsayısı nüfusun tümü için bir gelir eşitsizliği ortalaması vermekte iken, yüzdeler paylar (dilimleme) yöntemi alt ve üst dilimler arasındaki farkı ve gelir uçurumunun boyutunu göstermektedir (Çalışkan, 2010: 97).

II. KİŞİSEL GELİR DAĞILIMI EŞİTSİZLİĞİNİN TEMEL NEDENLERİ

Gelir dağılımındaki eşitsizliğin nedenlerini saptamak kolay değildir. Çünkü dünyadaki gelir dağılımı, ülkelerin kendi içindeki gelir dağılımı yanında ülkelerarası gelir farklılıklarından da etkilenmektedir. Hatta dünyadaki gelir eşitsizliğinin dörtte üçünün ülkelerarası gelir farklılıklarından, dörtte birinin ise, ülke içi gelir farklılıklarından kaynaklandığı ileri sürülmektedir (Şenses, 2014: 101). Ülkelerin gelişmişlik düzeylerinin en yaygın ölçütü olarak kullanılan kişi başına düşen milli gelire ilişkin veriler ülke grupları arasında çok büyük farklılıklar olduğunu çarpıcı biçimde ortaya koymaktadır. Örneğin; Dünya Bankası'nın 2015 yılı verilerine göre, yüksek gelirli ülkeler ortalaması (41932 \$) orta gelirli ülkeler ortalamasının (4510 \$) yaklaşık 9 katı, düşük gelirli ülkeler ortalamasının (619 \$) ise yaklaşık 68 katıdır (World Development Indicators, 2017: 14).

Ülkelerin gelişmişlik düzeyleri gelir dağılımı eşitsizliğini belirleyen temel nedenlerden biri olarak gözükmektedir. Çünkü gelir düzeyi çok düşük ülkelerden orta gelirli ülkelere gidildikçe gelir dağılımındaki eşitsizliğin arttığı, orta gelirli ülkelere yüksek gelirli ülkelere gidildikçe ise dağılımdaki eşitsizliğin azaldığı tespit edilmiştir. Bu durum ilk kez Kuznets tarafından ortaya konulduğundan ve gelir dağılımındaki eşitsizlik ters U şeklini andırıldığından "Ters U Hipotezi" olarak literatüre geçmiştir (Berber, 2017: 265).

Çalışmaya konu olan ve veri elde edilebilen 46 müslüman ülkenin 14'nün düşük gelirli, 17'sinin düşük orta gelirli, 15'inin ise yüksek orta gelirli olduğu görülmektedir (World Development Indicators, 2017). Bu durum bir bütün olarak müslüman dünyanın düşük gelirli ülkeler grubundan orta gelirli ülkelere geçiş süreçlerini yaşayan dolayısıyla gelir dağılımı eşitsizliğin arttığı bir coğrafya olduğuna işaret etmektedir.

Ülkeler arası gelir farklılıkları yanında, gelir dağılımını eşitsizliğinin ekonomik, sosyal ve politik alanda çok sayıda nedeni mevcuttur. Teknolojik ilerleme, emek piyasasında ücretlerin belirlenmesi, işsizlik, devlet politikaları, demokrasi, kurumsal altyapı gibi faktörlerin gelir dağılımını etkilediği kabul edilmektedir (Küçükaya, 2017: 12).

Teknolojideki değişimler emek talebini daha eğitilmiş ve nitelikli emek gücüne kaydırmakta, bu da daha az eğitilmiş emek gücüne oranla daha eğitilmiş ve nitelikli emek gücünün ücretlerinin artmasına ve böylece iki işgücü arasında eşitsizliğin de artmasına yol açmaktadır. Krugman ve Wells'e (2010: 489) göre, Birleşik Devletlerde gelir eşitsizliğindeki artışın çoğu, çok eğitilmiş ve az eğitilmiş işçiler arasında artan açık yerine, yüksek eğitilmiş çalışanların kendi aralarında artan farkı yansıtmaktadır. Örneğin öğretmenler ve yüksek firma yöneticileri benzer yüksek eğitime sahiptirler, ancak yüksek düzey yöneticilerin maaşları dramatik biçimde artarken, öğretmenlerinki artmamıştır. Bir nedenden ekonomi eğlence dünyasındaki gerçek süper starları ile Wall Street'teki tacirler ve yüksek düzey işletme yöneticilerinden oluşan birkaç "süper star"a bir kuşak önce ödediğinden çok daha yüksek gelir

ödemektedir. Krugman ve Wells, bu değişmeye neyin neden olduğunun halen açık olmadığına dikkat çekmektedir. Ancak bu değişimin ana nedenlerinden birinin medya, diğer bir deyişle iletişim düzeyindeki artış olduğu söylenebilir. Medya sayesinde kişilerin tanınırlığının ve popülaritesinin artması gelir elde etme kapasitelerinin de artmasına yol açmaktadır.

Küreselleşme ilerledikçe, çoğu gelişmiş ekonomilerdeki emek talebi daha az nitelikli işçilerden uzaklaşarak daha nitelikli işçilere doğru kaymaktadır. Çoğu gelişmiş ekonomilerde bu trend öncelikle daha az nitelikliler arasında hem gelir eşitsizliği hem de işsizlikte artışlara neden olarak iki grup işçi arasındaki ücretlerdeki farkın açılmasına yol açmaktadır. Eşitsizlikteki bu artış sosyal ve ekonomik olarak olumsuz sonuçları beraberinde getirmektedir (Küçükkaya, 2017: 13).

Teknolojik ilerlemeyle birlikte, birisi çok yüksek vasıflı, diğeri de vasıfsız işçilerden oluşan birbirinden tamamen ayrı iki işgücü piyasası oluşmaya başlamıştır. Yüksek vasıflı işgücü piyasasına giriş kişisel beceriler ve yüksek düzeyde eğitim gerektirirken, vasıfsız işgücü piyasasına giriş için ise bunların hiçbirine gerek bulunmamaktadır. Ancak, vasıfsız işçilere olan talep giderek azaldığından bu kesime ödenen ücretler giderek düşmektedir. Kârlarını düşürmemek için firmalar yeni teknik gelişme süreçlerini hızlandırmak zorundadırlar. Sonuçta toplumdaki insanlar giderek iki gruba ayrılmakta, bir grup yüksek gelirli ve iş güvencesine sahipken, diğer grup çok düşük gelirli ve hemen hemen hiçbir iş güvencesine sahip bulunmamaktadır (Baş, 2009: 53).

Ücret eşitsizliğinin çalışanla ilgili nedenleri olarak çalışanların beşeri sermayelerinin ve yeteneklerinin farklı olması, yapılan işle ilgili nedenleri olarak da farklı işlerin zahmet sürelerinin ve çalışılan sürelerin farklı olması sayılabilir (Ünsal, 2010: 604). Beşeri sermayesi daha yüksek olan daha eğitilmiş kişiler daha fazla ücret almaktadır. Aynı işte çalışan aynı eğitimi almış olan iki çalışandan birinin diğerinden daha yüksek ücret almasının muhtemel nedeni daha yetenekli olmasıdır. Bir işin zahmeti ne kadar yüksek olursa, o işi üstlenen kişinin elde ettiği ücret de o kadar yüksek olmaktadır. Daha uzun süre çalışan kişiler daha kısa süre çalışanlara kıyasla daha fazla emek geliri elde etmektedir.

Gelişmekte olan ülkelerin birçoğunda görülen cinsiyet eşitsizliği de gelir dağılımını olumsuz etkilemektedir. Kadınlar doğum, annelik gibi sorumlulukları nedeniyle işlerine ara vermek zorunda kalmaktadırlar. Bu durum erkeklerle aynı eğitime sahip olsalar ve aynı işte çalışsalar bile, kadınların aynı işi yapan erkeklere göre daha düşük ücretlerle çalışmalarına yol açmaktadır. Keza gelişmekte olan ülkelerde kadınların işgücüne katılım oranları erkeklere göre daha düşük düzeydedir.

Gelir dağılımındaki eşitsizliğin önemli nedenlerinden biri de uluslararası ticaretin ve yabancı doğrudan yatırımların hız kazanmasıdır. Kar ve verimlilik saikiyle gerçekleşen ticaret ve sermaye hareketleri daha çok teknoloji yoğun sektörlerle kaymakta ve bu alanlardaki kalifiye işgücüne talebi artırmaktadır. Bu durumun gelir dağılımı eşitsizliği üzerindeki etkisi ekonominin en temel dinamiği olan arz ve talep dengesi ile açıklanabilir. Sermayenin daha fazla talep ettiği kalifiye işgücü zor yetişmesi nedeniyle toplam işgücüne göreceli olarak sınırlı olarak arz edilirken, katma değeri düşük ve sermaye tarafından eskisi kadar talep edilmeyen kalifiye olmayan işgücü daha fazla arz edilmektedir. Böylelikle talebin arzı aştığı kalifiye işgücünün ücretleri, arzın talebi aştığı kalifiye olmayan işgücünün ücretlerine oranla katlanarak artmaktadır (Ercan, 2011).

Gelir dağılımını etkileyen ve gelir eşitsizliklerinin artmasına yol açan önemli faktörlerden bir tanesi de işsizliktir. İşsiz kalan kişilerin üretim süreci dışında kalmaları, gelir elde etme imkânından yoksun olmalarına neden olmaktadır. Bu nedenle, işsizler toplumun en yoksul kesimini oluşturmaktadır. İşgücü piyasalarının örgütlenme biçimi, sendikal haklarla ilgili düzenlemeler, sendikal hak ve özgürlüklerin gelişmişlik düzeyi, sendikaların gücü ve

sendikalaşmanın yaygınlığı da gelir dağılımını doğrudan etkilemektedir. Genel olarak, sendikalı işçilerin ücret ve diğer çalışma koşullarının sendikalı olmayan işçilere göre daha iyi olması, sendikalaşma oranının yükselmesinin gelir dağılımını işçiler lehine değiştirmesi ile sonuçlanmaktadır (Çalışkan, 2010: 96).

Etkin bir şekilde örgütlenen tarım, sanayi ve hatta esnaf örgütlerinin, etkin bir örgütlenme gerçekleştiremeyen kesimlere kıyasla çıkarlarını savunma konusunda daha başarılı oldukları gözlenmektedir. Etkin bir şekilde örgütlenen kesimler, yeterli düzeyde örgütlenemeyen kesimlere göre gelirden daha fazla pay almaktadır. Aynı zamanda örgütlenemeyen kesimler siyasal karar alma sürecinde yeterince temsil edilemeyeceğinden alınan kararlar belli çıkar gruplarının lehine olmaktadır. Örgütlenme ve demokrasi kültürünün yerleştiği, tüm kesimlerin siyasal sürece katılabildiği demokratik ülkelerde gelir ve servet dağılımı daha eşitlikçi olmaktadır (Öztürk, N, 2017: 35).

Siyasî iktidarların tercihleri de gelir dağılımını etkileyen faktörler arasında yer almaktadır. Demokratik ülkelerde seçimle işbaşına gelen siyasî iktidarlar, özellikle seçim dönemlerinde belirli kesimlere gelir transferinde bulunarak gelir dağılımını etkilemektedir. Kentlerde imar affı getirilmesi, kamu yatırımlarının bölgesel dağılımı, kamusal malların fiyatlandırma politikaları gelir dağılımını üzerinde etkili olmaktadır (Çalışkan, 2010: 96). Bir ekonomide yüksek enflasyonun yaşanması, nüfus artış hızı, servet dağılımı, ekonominin dışa açıklık seviyesi, ekonomik krizler ve kayıt dışı ekonomik faaliyetlerin düzeyi gibi etkenler de gelir dağılımını belirleyen faktörler arasında yer almaktadır.

Özellikle gelişmekte olan ülkelerde kişisel gelir dağılımı eşitsizliğinin nedenleri arasında toprak mülkiyetinin dağılımındaki adaletsizlik ve bölgelerarası gelişmişlik farklarının yoğunluğunun yüksekliği ön plana çıkmaktadır. (Dinler, 2003: 282). Büyük toprak sahipleri, topraklarını kiraya vererek büyük rantlar elde edebilmektedir. Gelişmiş bölgelerde istihdam olanakları fazla, ücretler yüksektir. Geri kalmış bölgelerde ise, endüstriyel yeşerme olmadığından işsizlik oranı yüksek ücretler düşüktür. Öte yandan gelişmekte olan ülkelerde enflasyonun bünyesel hale gelmesi ve bir türlü önlenememesi, bu grup ülkelerde gelirini fiyat artışlarına paralel olarak arttırma olanağına sahip olmayan sabit gelirlilerin (işçi, memur, emekli vb), durumlarını daha kötüleştirerek, kişisel gelir dağılımı eşitsizliğinin daha da artmasına neden olmaktadır.

III. MÜSLÜMAN ÜLKELERDE KİŞİSEL GELİR DAĞILIMI EŞİTSİZLİĞİNİN GÖRÜNÜMÜ

Küresel gelir dağılımı açısından en çarpıcı gözlem son 25-30 yılda ülkelerin büyük bir bölümünde gelir eşitsizliğinin önemli ölçüde artmış olmasıdır. Gelir eşitsizliği hususunda ülke ve ülke grupları arasında önemli farklılıklar göze çarpmaktadır. Örneğin 2000-2008 döneminde, Latin Amerika ülkelerinin çoğunda, Afrika'nın ve Güney Doğu Asya'nın bir bölümünde eşitsizliklerin belirgin biçimde azaldığı görülmüştür. Buna karşılık eşitsizlikler, aynı dönemde gelişmiş ülkelerin çoğunda, geçiş ekonomilerinde ve Doğu Asya ülkelerinde daha yavaş bir tempoda da olsa artmıştır (Şenses, 2014: 99-100).

İslam dininin temel ilkelerine göre eşitsizliğin ve yoksulluğun azaltılması müslüman coğrafyalardaki yönetimlerin önemli hedeflerinden biri olarak kabul edilmektedir. Öte yandan eğitim ve sağlık gibi beşeri sermaye bileşenleri İslam dininin temel prensipleri açısından oldukça değer verilen hususlardır ve insanların karşılanması gereken asli ihtiyaçları olarak mülhaza edilir. Ancak müslüman coğrafyanın mevcut durumuna hızlı bir bakış farklı bir manzara göstermektedir. Gerçek şu ki, gelir eşitsizliği ve yoksullukla ilgili İslami prensipler ile Müslüman coğrafyanın mevcut durumu arasında büyük bir boşluk bulunmaktadır. Müslüman coğrafya ile ilgili uluslararası verilere bakıldığında bu coğrafyanın gelişmekte olan ülke

statüsünde olan büyük çoğunluğunun yüksek düzeyde gelir dağılımı eşitsizliği ve yoksullukla nitelendirildiği görülmektedir (Meisami vd., 2011: 5231).

Elde edilebilen veriler ışığında müslüman ülkelerde gelir dağılımını eşitsizliğinin son çeyrek asırlık seyrine bakıldığında, 18 ülkede eşitsizliğin arttığı/Gini katsayısının yükseldiği², 21 ülkede ise eşitsizliğin azaldığı/Gini katsayısının düştüğü³ gözlenmektedir. Gini katsayısı verisi bulunmayan 10 ülke ve tek yıl verisi bulunan 8 ülke için bir değerlendirme yapmak mümkün gözükmemektedir (<http://sesric.org/oicstat-result.php> (17.10.2018)). En son Gini katsayısının verildiği tablo 1'den de izlenebileceği üzere Müslüman coğrafya gelirin adaletsiz dağıldığı bir coğrafya manzarası göstermektedir. Müslüman coğrafyada gelirin ülke nüfuslarının bütünü bakımından en eşitsiz/adaletsiz dağıldığı il beş ülkenin sırasıyla Surinam (57.6), Mozambik (54.0), Gine Bissau (50.7), Benin (47.8) ve Kamerun (46.6); gelirin en eşitlikçi/adaletli dağıldığı ilk beş ülke ise, sırasıyla Azerbaycan (16.6), Kırgızistan (26.8), Kazakistan (26.9), Cezayir (27.6) ve Arnavutluk (29.0) olduğu görülmektedir.

Tablo 1: Müslüman Ülkelerde Gini Katsayısı

<i>Ülke Adı</i>	<i>Referans Yılı</i>	<i>Gini Katsayısı</i>
Arnavutluk	2012	29.0
Cezayir	2011	27.6
Azerbaycan	2005	16.6
Bağlades	2016	32.4
Benin	2015	47.8
Burkina Faso	2014	35.3
Kamerun	2014	46.6
Çad	2011	43.3
Komorlar	2013	45.3
Fildişi Sahili	2015	41.5
Cibuti	2013	44.1
Mısır	2015	31.8
Gabon	2005	42.2
Gambiya	2015	35.9
Gine	2012	33.7
Gine Bissau	2010	50.7
Guyana	1998	44.6
Endonezya	2013	39.5
İran	2014	38.8
Irak	2012	29.5
Ürdün	2010	33.7
Kazakistan	2015	26.9
Kırgızistan	2016	26.8
Lübnan	2011	31.8
Malezya	2009	46.3
Maldivler	2009	38.4
Mali	2009	33.0
Moritanya	2014	32.6
Fas	2006	40.7
Mozambik	2014	54.0
Nijer	2014	34.3
Nijerya	2009	43.0
Pakistan	2013	30.7
Senegal	2011	40.3

² Eşitsizliğin arttığı/Gini Katsayısının yükseldiği ülkeler: Tacikistan, Togo, Türkiye, Uganda, Yemen, Arnavutluk, Benin, Kamerun, Çad, Fildişi Sahili, Cibuti, Mısır, Gine Bissau, Irak, Fas, Mozambik, Pakistan, Filistin.

³ Eşitsizliğin azaldığı/Gini Katsayısının düştüğü ülkeler: Sierra Leone, Tunus, Özbekistan, Cezayir, Azerbaycan, Bağlades, Burkina Faso, Komorlar, Gambiya, Gine, İran, Ürdün, Kazakistan, Kırgızistan, Malezya, Maldivler, Mali, Moritanya, Nijer, Nijerya, Senegal.

Sierra Leone	2011	34.0
Sudan	2009	35.4
Surinam	1999	57.6
Suriye	2004	35.8
Tacikistan	2015	34.0
Togo	2015	43.1
Tunus	2010	35.8
Türkiye	2016	41.9
Türkmenistan	1998	40.8
Uganda	2012	41.0
Özbekistan	2003	35.3
Yemen	2014	36.7

Kaynak: World Development Indicators, wdi.worldbank.org/table/1.3?tableNo=1.3 (31.08.2018).

Gelirin en eşitlikçi dağıldığı ülkelerin sosyalist ekonomik modelden kapitalist ekonomik modele 1990'lı yıllarla birlikte geçmiş geçiş/dönüşüm ekonomileri olması dikkat çekmektedir. Geçiş ekonomilerde gelir dağılımının daha eşitlikçi kalması sosyalist modelden vazgeçtikleri yıllarda milli gelir ve özel teşebbüs/girişimcilik düzeylerinin görece zayıf olmasına bağlanabilir. Çünkü daha önce değinilen Kuznets hipotezinde de iddia edildiği üzere, düşük milli gelir düzeylerinde gelir görece daha eşitlikçi dağılırken, orta milli gelir düzeylerine gidildikçe gelir dağılımı eşitsizliği de artmaktadır.

Veri elde edilebilen 46 müslüman ülke arasında ülke nüfuslarının bütünü bakımından Türkiye gelirin en eşitsiz dağıldığı 14. ülke konumundadır. Diğer bir deyişle, Türkiye de gelir nüfusun bütünü açısından 32 müslüman ülkeden daha eşitsiz, 13 müslüman ülkeden ise daha eşitlikçi dağılmaktadır.

Dünya Eşitsizlik Laboratuvarı'nın 2018 Dünya Eşitsizlik Raporu'na göre hemen hemen tümü müslüman ülkelere mütteşekkil olan ve Türkiye ve İran'da kapsayan Ortadoğu coğrafyası bir blok olarak dünyadaki ekonomik eşitsizliğin öncü bölgesi konumundadır. Ortadoğu coğrafyasındaki gelir eşitsizliği hem ülkeler arasında hem de ülkelerin kendi içlerinde yüksek düzeydedir. Rapora göre, ülkeler arasındaki eşitsizlik büyük ölçüde petrol sahibi coğrafyadan kaynaklanmaktadır. Nitekim Körfez ülkeleri Ortadoğu nüfusunun sadece %15'ine sahip olmasına rağmen 2016 yılı itibarıyla bölge gelirin %42'sine sahip bulunmaktadır (Alvaredo vd., 2018: 131).

Ortadoğu ülkelerindeki gelir eşitsizliği, çoğunluğu bağımsızlıktan önce servet biriktiren ailelerden gelen yerleşik iktidar sahiplerinden ve kötü yönetilen gelir vergisi düzenlemelerini de içeren başarısız ekonomi politikalarından kaynaklanmaktadır. Mısır ve Tunus gibi çoğu ülkede kentsel ve kırsal bölgeler arasındaki gelir açığı milli gelir dağılımının çarpıklaşmasında önemli bir rol oynamaktadır (Habeb, 2018). Keza, aile saltanatı, askeri darbe gibi demokratik olmayan usullerle ülkelerin yönetilmesi, toplumun bazı kesimlerinin çalışmaları ve üretime katkıları karşılığında gelir elde etmelerinden daha çok, mevcut iktidarlara verdikleri desteklerin karşılığı olarak bazı kamu kaynaklarını elde etmelerine dolayısıyla da kayırmacılık yoluyla gelir elde etmelerine yol açmaktadır.

Tablo 2'de Müslüman ülkelere gelirin yüzdeler dilimlerle itibarıyla dağılımı verilmektedir. Genellikle nüfusun en yüksek veya en düşük gelire sahip beşte birlik bölümünün milli gelirden aldığı pay ve/veya bu iki göstergenin birbirine oranı gelir dağılımı eşitlik göstergesi olarak kullanılmaktadır (Şenses, 2014: 96). Nüfusun en yüksek gelire sahip beşte birlik bölümünün en düşük gelire sahip beşte birlik bölümüne oranı açısından değerlendirme yapıldığında; müslüman coğrafyada gelirin en eşitsiz dağıldığı ilk beş ülkenin Benin, Mozambik, Gine Bissau, Kamerun ve Malezya olduğu görülmektedir. Adı geçen ülkelere nüfusun en yüksek gelire sahip beşte birlik bölümünün ülke toplam gelirinden aldığı pay nüfusun en düşük gelire sahip beşte birlik bölümünün ülke toplam gelirinden aldığı payın sırasıyla 16.2, 14.1, 12.6, 11.4 ve 11.1 katıdır. Bu ülkelere nüfusun en varlıklı beşte birlik bölümünün ülke toplam gelirindeki payları sırasıyla yüzde 52.1, 59.5, 56.7, 51.7 ve 51.4 iken,

nüfusun en varlıksız beşte birlik bölümünün ülke toplam gelirindeki payları ise sırasıyla yüzde 3.2, 4.2, 4.5, 4.5 ve 4.6 dır.

Tablo 2: Müslüman Ülkelerde Gelirin Yüzdeler Dilimlere İtibarıyla Dağılımı

Ülke Adı	YIL	En düşük %10	En düşük %20	İkinci %20	Üçüncü %20	Dördüncü %20	En Yüksek %20	En Yüksek %10	En yüksek %20/ En düşük %20
Arnavutluk	2012	3.7	8.9	13.2	17.3	22.8	37.8	22.9	4.2
Cezayir	2011	4.0	9.4	13.7	17.5	22.3	37.2	22.9	3.9
Azerbaycan	2005	6.1	13.4	16.4	18.5	21.5	30.2	17.4	2.2
Bangladeş	2016	3.7	8.6	12.4	16.1	21.4	41.4	26.8	4.8
Benin	2015	1.0	3.2	9.6	14.2	20.8	52.1	37.6	16.2
Burkina Faso	2014	3.6	8.3	11.7	15.0	20.6	44.3	29.6	5.3
Kamerun	2014	1.7	4.5	8.5	13.7	21.6	51.7	35.0	11.4
Çad	2011	1.8	4.9	9.7	14.8	21.8	48.8	32.4	9.9
Komorlar	2013	1.6	4.5	9.1	13.9	22.2	50.4	33.7	8.8
Fildişi Sahili	2015	2.1	5.7	10.2	14.6	21.6	47.8	31.9	8.3
Cibuti	2013	1.7	4.9	9.7	14.6	20.9	50.0	34.1	10.2
Mısır	2015	3.9	9.1	12.8	16.0	20.6	41.5	27.8	4.5
Gabon	2005	2.3	5.8	10.1	14.4	21.1	48.7	33.1	8.3
Gambiya	2015	3.0	7.4	11.6	15.7	21.8	43.6	28.7	5.8
Gine	2012	3.0	7.6	12.2	16.4	22.4	41.5	26.4	5.4
Gine Bissau	2010	1.6	4.5	8.3	12.2	18.3	56.7	42.0	12.6
Guyana	1998	1.5	4.5	9.7	14.7	21.5	49.6	34.1	11.0
Endonezya	2013	3.1	7.2	10.4	14.3	20.7	47.4	31.9	6.5
İran	2014	2.4	6.3	10.9	15.3	21.9	45.6	29.8	7.2
Irak	2012	3.7	8.8	13.1	17.1	22.5	38.5	23.7	4.3
Ürdün	2010	3.5	8.2	12.1	15.8	21.5	42.4	27.5	5.1
Kazakistan	2015	4.3	10.0	13.7	17.2	22.2	36.9	22.6	3.6
Kırgızistan	2016	4.4	10.0	13.9	17.1	21.8	37.2	22.9	3.7
Lübnan	2011	3.1	7.9	12.7	17.0	22.5	40.0	24.8	5.0
Malezya	2009	1.7	4.6	8.6	13.7	21.8	51.4	34.6	11.1
Maldivler	2009	2.5	6.4	11.0	15.7	21.9	45.0	29.9	7.0
Mali	2009	3.3	8.0	12.1	16.2	22.5	41.3	25.7	5.1
Moritanya	2014	3.0	7.5	12.4	16.9	23.0	40.2	24.9	6.1
Fas	2006	2.6	6.5	10.5	14.5	20.5	48.0	33.1	7.3
Mozambik	2014	1.6	4.2	7.6	11.2	17.4	59.5	45.5	14.1
Nijer	2014	3.2	7.8	11.8	16.0	22.0	42.4	27.0	5.4
Nijerya	2009	2.0	5.4	9.7	14.4	21.6	49.0	32.7	9.0
Pakistan	2013	4.0	9.2	12.9	16.4	21.3	40.3	26.0	4.3
Senegal	2011	2.3	6.1	10.3	15.0	21.7	46.9	31.0	7.6
Sierra Leone	2011	3.3	7.9	11.9	15.8	21.9	42.4	26.9	5.3
Sudan	2009	2.6	6.8	11.7	16.3	22.9	42.4	26.7	6.2
Suriye	2004	3.2	7.6	11.6	15.4	21.4	44.0	28.7	5.7
Tacikistan	2015	3.0	7.4	12.0	16.4	22.4	41.7	26.4	5.6
Togo	2015	1.9	5.0	9.5	14.4	22.4	48.6	31.6	9.7
Tunus	2010	2.6	6.7	11.6	16.1	22.6	42.9	27.0	6.4
Türkiye	2016	2.2	5.7	9.9	14.5	21.6	48.3	32.1	8.4
Türkmenistan	1998	2.6	6.1	10.1	14.7	21.5	47.5	31.7	7.7
Uganda	2012	2.5	6.4	10.4	14.3	20.6	48.3	32.9	7.5
Özbekistan	2003	2.9	7.4	12.0	15.8	21.4	43.4	28.3	5.8
Yemen	2014	3.0	7.3	11.5	15.3	21.2	44.7	29.4	6.1

Kaynak: World Development Indicators, wdi.worldbank.org/table/1.3?tableNo=1.3 (31.08.2018).

Gelirin en eşitlikçi dağıldığı ilk beş ülke ise, Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan, Cezayir ve Arnavutluk'dur. Bu ülkelerde nüfusun en yüksek gelire sahip beşte birlik bölümünün ülke toplam gelirinden aldığı pay nüfusun en düşük gelire sahip beşte birlik bölümünün ülke toplam gelirinden aldığı payın sırasıyla 2.2 3.6, 3.7, 3.9 ve 4.2 katıdır. Söz konusu ülkelerde nüfusun en varlıklı beşte birlik bölümünün ülke toplam gelirindeki payları sırasıyla yüzde 30.2, 36.9, 37.2, 37.2 ve 37.8 iken, nüfusun en varlıksız beşte birlik bölümünün ülke toplam gelirindeki payları ise sırasıyla yüzde 13.4, 10, 10, 9.4 ve 8.9'dur.

Türkiye’de nüfusun en yüksek gelire sahip beşte birlik bölümünün ülke toplam gelirinden aldığı pay, nüfusun en düşük gelire sahip beşte birlik bölümünün ülke toplam gelirinden aldığı payın yaklaşık sekiz buçuk katıdır. Diğer bir ifadeyle, nüfusun en yüksek gelire sahip beşte birlik bölümünün ülke toplam gelirinden aldığı pay %48.3 iken, nüfusun en düşük gelire sahip beşte birlik bölümünün ülke toplam gelirinden aldığı pay %5.7’dir.

Nüfusun en düşük gelire sahip yüzde onluk kesiminin ülke toplam gelirinden aldığı pay açısından bakıldığında; bu kesimin toplam gelirden aldığı payın en düşük olduğu ilk beş ülkenin Benin (%1), Guyana (%1.5), Gine Bissau (%1.6), Komorlar (%1.6) ve Mozambik (%1.6), sözkonusu kesimin toplam gelirden aldığı payın en yüksek olduğu ilk beş ülkenin ise, Azerbaycan (%6.1), Kırgızistan (%4.4), Kazakistan (%4.3), Pakistan (%4.0) ve Cezayir (%4.0) olduğu görülmektedir.

Türkiye’de nüfusun en düşük gelire sahip yüzde onluk kesimi ülke toplam gelirinin yüzde 2.2 sini alırken, nüfusun en yüksek gelire sahip yüzde onluk kesimi ise, ülke toplam gelirinin yüzde 32.1’ini almaktadır. Diğer bir ifadeyle nüfusun en yüksek gelire sahip yüzde onluk kesimi nüfusun en düşük gelire sahip yüzde onluk kesiminin elde ettiği gelirin 14.5 katı daha fazla gelire sahip görünmektedir.

IV. GELİR DAĞILIMINI İYİLEŞTİRMEYE YÖNELİK POLİTİKALAR

Gelir dağılımı eşitsizliği, değişik yerlerde, nedenleri, boyutları, türleri ve profili açısından büyük çeşitlilik gösteren ve “bir yerden başka bir yere, bir zaman diliminden başka bir zaman dilimine, bir kişiden bir diğerine farklı anlamlar içerebilen, farklı nedenlerden kaynaklanabilen ve farklı çözüm yolları gerektiren karmaşık bir konudur. (Şenses, 2001: 316).

Gelir dağılımını iyileştirme konusunda kapsamlı ve kararlı politikalar ortaya konulmadığı sürece, dünyanın birçok yerinde toplumsal, ekonomik ve siyasal krizlerin yaşanılması kaçınılmaz olmaktadır. Devletin ekonomideki rolünün azaltılmasının doğal bir sonucu olarak kamu istihdamında daralma yaşanmakta, özel kesimin istihdam yaratma kapasitesi sınırlı kalmakta, sosyal politikalar yerini özelleştirmelere bırakmakta, yoksulların sayısı günden güne artmaktadır. Bu durumun doğal bir sonucu olarak ekonomik istikrarsızlar daha artmakta, toplum içinde derin sosyal çalkantılar yaşanmaktadır. Gelir dağılımı eşitsizliklerinin giderek derinleştiği ve kitlesel yoksulluğun arttığı gözlenmektedir. Bu durumun bir gelir dağılımı krizine dönüşmesini engellemek için eşitlikçi paylaşım politikalarının uygulamaya konulması ve bu politikalarda ısrar edilmesi kaçınılmaz olmaktadır (Öztürk, 2017: 295).

Gelir dağılımını iyileştirmeye yönelik politikaların gelir dağılımı eşitsizliğine yolaçan temel etkenlerin ortadan kaldırılmasını öncelmesi gerekmektedir. Elbette ki gelir eşitsizliğine yol açan nedenler ve bu nedenlerin nitelikleri her bir ülke için farklılaşabilmektedir. Dolayısıyla bir ülkede eşitsizliği azaltmaya yönelik politika ve programların bir diğer ülke ve bölgede uygulanan politikalardan birtakım farklar içermesi gayet tabiidir. Gelir dağılımı eşitsizliğini azaltmak için uygulanması gerekenler, ekonomik ve siyasal adımları içeren iki ana başlık altında tanımlanabilir (Şenses, 2014: 117). Ekonomik çerçevede, toprak başta olmak üzere servetin eşitlikçi dağılımı, bunu sağlamak üzere de servet, veraset, kurumlar ve gelir vergilerinin artan oranlı bir yapıya kavuşturulması ön plana çıkmaktadır. Bunların yanında, kamu hizmetlerinin fırsat eşitliği gözetilerek artırılması ve kapsamlı ve şeffaf bir sosyal yardım sistemi tesis edilmesi gibi önlemler önem kazanmaktadır. Bu önlemler dizisi güçlü bir sanayileşme stratejisine eşlik eden işgücü piyasası politikalarıyla desteklenmelidir. Bu doğrultuda ücretleri sadece maliyet unsuru gören neoliberal anlayış terkedilmeli, devlet istihdam artırıcı politikalar geliştirmeli ve ücretlerin talep ve istihdam artırıcı boyutu ön plana çıkarılmalıdır (Şenses, 2014: 117).

Yukarıda sayılan tedbirlere ilaveten makul bir asgari ücret rakamının tespit edilmesi, sermaye kesiminin veya rant sahiplerinin gelirlerinin işgücüne nispeten daha yüksek vergilendirilmesi, ülkelerin çoğunda büyük bir problem olan kayıt dışının azaltılması, vergi bilincinin toplumda yerleştirilmesi, siyasi istikrarın sağlanması ve rasyonel bir istihdam politikasının uygulanması alınması gereken önlemler arasında sayılabilir (Yıldırım, 2017: 224).

Gelir dağılımını iyileştirmeye yönelik olarak atılması gereken siyasal adımların bir kısmı uluslararası niteliktedir. Bu çerçevede, gelişmiş ülkelerle gelişmekte olan ülkeler arasındaki gelişmiş farkının kapanabilmesi için gerekli olan dış ticaret ve sanayi politikalarının uygulanmasını engelleyen kısıtların kaldırılması ve günümüzün dengesiz güç ilişkileri karşısında uluslararası kuruluşların karar mekanizmalarında gelişmekte olan ülkelerin artan ölçüde söz sahibi olmaları hedeflenmelidir (Şenses, 2014: 117). Ulusal düzeyde ise, daha eşitlikçi servet ve gelir dağılımı için gerekli yeniden dağıtım politikalarının önündeki engellerin kaldırılmasına olanak veren örgütlenme özgürlüğünün sağlanması ve yaygınlaştırılması ve bu amaçlar doğrultusunda demokratikleşme hedefi önem kazanmaktadır (Şenses, 2014: 118).

SONUÇ

Müslüman coğrafya gelirin eşitsiz/adaletsiz dağıldığı bir coğrafya manzarası göstermektedir. Bu coğrafyanın gelişmekte olan ülke statüsünde olan büyük çoğunluğunda gelir dağılımı eşitsizliği yüksek düzeydedir. Çalışmaya konu olan ve veri elde edilebilen 46 müslüman ülkenin 14'nün düşük gelirli, 32'sinin ise orta gelirli olduğu görülmektedir. Bu durum bir bütün olarak müslüman dünyanın düşük gelirli ülkeler grubundan orta gelirli ülkeler grubuna geçiş süreçlerini yaşayan dolayısıyla ülke içinde gelir dağılımı eşitsizliğin görece arttığı bir coğrafya olduğuna işaret etmektedir.

Müslüman ülkelerde gelir dağılımını eşitsizliğinin son çeyrek asırlık seyrine bakıldığında, 18 ülkede eşitsizliğin arttığı/Gini katsayısının yükseldiği, 21 ülkede ise eşitsizliğin azaldığı/Gini katsayısının düştüğü gözlenmektedir. Müslüman coğrafyada gelirin ülke nüfuslarının bütünü bakımından en eşitsiz/adaletsiz dağıldığı ülkelerin sırasıyla Surinam, Mozambik ve Gine Bissau gelirin en eşitlikçi/adaletli dağıldığı ülkelerin ise sırasıyla Azerbaycan, Kırgızistan ve Kazakistan olduğu görülmektedir. Gelirin en eşitlikçi dağıldığı ülkelerin sosyalist ekonomik modelden kapitalist ekonomik modele 1990'lı yıllarla birlikte geçmiş dönüşüm ekonomileri olması dikkat çekmektedir.

Dünya Eşitsizlik Laboratuvarı'nın 2018 Dünya Eşitsizlik Raporu'na göre hemen hemen tümü müslüman ülkelere mütteşekkil olan ve Türkiye ve İran'ı da kapsayan Ortadoğu coğrafyası bir blok olarak dünyadaki ekonomik eşitsizliğin öncü bölgesi konumundadır.

Nüfusun en yüksek gelire sahip beşte birlik bölümünün en düşük gelire sahip beşte birlik bölümüne oranı açısından değerlendirme yapıldığında; müslüman coğrafyada gelirin en eşitsiz dağıldığı ilk beş ülkenin Benin, Mozambik, Gine Bissau, Kamerun ve Malezya, gelirin en eşitlikçi dağıldığı ilk beş ülkenin ise, Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan, Cezayir ve Arnavutluk olduğu görülmektedir.

Gelir dağılımını iyileştirme konusunda kapsamlı ve kararlı politikalar ortaya konulmadığı sürece, dünyanın birçok yerinde toplumsal, ekonomik ve siyasal krizlerin yaşanılması kaçınılmazdır. Gelir dağılımını iyileştirmeye yönelik olarak toprak başta olmak üzere servetin eşitlikçi dağılımı, bunu sağlamak üzere de servet, veraset, kurumlar ve gelir vergilerinin artan oranlı bir yapıya kavuşturulması ön plana çıkmaktadır. Bunların yanında, kamu hizmetlerinin fırsat eşitliği gözetilerek artırılması ve kapsamlı ve şeffaf bir sosyal yardım sistemi tesis edilmesi gibi önlemlerin de ihmal edilmemesi gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- ALVAREDO, Facundo, vd., (2018), World Inequality Report 2018, World Inequality Lab., <https://wir2018.wid.world/files/download/wir2018-fullreport-english.pdf> (27.08.2018).
- BERBER, Metin, (2017), İktisadi Büyüme ve Kalkınma, Altıncı Baskı, Celepler Matbaacılık, Trabzon.
- ÇALIŞKAN, Şadan, (2010), “Türkiye’de Gelir Eşitsizliği ve Yoksulluk”, Sosyal Siyaset Konferansları, Sayı:59/2, 89-132.
- BAŞ, Kemal, (2009), “Küreselleşme ve Gelir Dağılımı Eşitsizliği”, Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt 18, Sayı 1; 49–70.
- DİNLER, Zeynel, (2003), İktisada Giriş, Dokuzuncu Basım, Ekin Kitabevi Yayınları, Bursa.
- ERCAN, Metin, (2011), “Gelir Dağılımında Eşitsizliğin Nedenleri”, Radikal Gazetesi, 07.05.2011.
- HABEEB, Mark, (2018), “The Middle East Leads the World in Income Inequality” The Arab Weekly, Sunday (14/01/2018).
- KURUGMAN, Paul ve Robin WELLS, (2010), Mikro İktisat, (Çeviren: Sayım Işık vd.), Palme Yayıncılık, Ankara.
- KÜÇÜKKAYA, Hatice, (2017), Gelişmiş ve Gelişmekte Olan Ülkelerde Gelir Eşitsizliğinin Panel Veri Analizi, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi SBE, Aydın.
- MEISAMI, Hossein, vd., (2011), “Human Development, Poverty, and Income Inequality From an Islam Point of View and Its Implications for Islamic Contries”, African Journal of Business Management vol: 5 (13), pp, 5224-5231.
- OĞUZ, Onur, (2017), Gelir Dağılımı Adaletsizliğinin Kurumsal İktisat Yönünden Değerlendirilmesi: Ekonometrik Bir Uygulama, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi SBE, İstanbul.
- ÖZTÜRK, Eray (2017), Gelir Eşitsizliği-Kalkınma İlişkisi: Türkiye Örneği, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi SBE, İstanbul.
- ÖZTÜRK, Nazım (2017), Gelir Dağılımının İktisadi Analizi, Ekin Basım Yayın Dağıtım, Bursa.
- PARKIN, Michael (2010), İktisat, Dokuzuncu Baskıdan Çeviri, Çev: Ö Uzun vd, Akemi Yayıncılık.
- PARKIN, Michael; Melanie POWELL ve Kent MATTHEWS, (2000), Economics, Fourth Edition, Addison Wesley, London. (<http://sesric.org/oicstat-result.php>) (17.10.2018).
- ŞENSES, Fikret, (2001), Küreselleşmenin Öteki Yüzü Yoksulluk, İletişim Yayınları, İstanbul.
- ŞENSES, Fikret, (2014), “Gelir Dağılımı ve Yoksulluk: Temel Eğilimler, Nedenler ve Politikalar” İçinde, (Ed: A.F. Aysan ve D. Dumludağ), Kalkınmada Yeni Yaklaşımlar, ss, 93-121, İmge Kitabevi, Ankara.
- ÜLKEN, Yüksel, (1993), Fiyat Teorisi, Filiz Kitabevi, İstanbul.
- ÜNSAL, Erdal, (2010), Mikro İktisat, 8. Baskı, İmaj Yayınevi, Ankara.

World Development Indicators, wdi.worldbank.org/table/1.3?tableNo=1.3 (31.08.2018).

World Development Indicators, (2017), World Bank Group, Washington.

YILDIRIM, Nuh Ekrem, (2017), “Gelir Eşitsizliği ve Türkiye’nin Bazı Ülke Grupları ile Karşılaştırılması”, Journal of Current Researches on Social Sciences, Volume: 7 Issue: 1, s: 213-226

YÜCEL, Duygu, (2011), Gelir Dağılımı Teorileri Ve Politikaları: Türkiye’de Gelir Dağılımı-Yoksulluk Sorunu, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi SBE, İstanbul.